

Opinie & Debat

Jip-en-janneketaal leent zich niet voor slechtnieuwsbrief

Peter Zuidgeest is taaltrainer en oud-voorzitter van de gemeente Voorburg.

Eenvoudig Nederlands

Polissen en brochures worden herschreven in eenvoudig Nederlands. Dit gebod leidt in de praktijk volop tot akelige misverstanden.

Deze brief gaat over uw aanvraag voor een aangepaste stoel. Wij betalen de stoel niet. Wij betalen alleen als we de stoel aan een handicap moeten aanpassen.' Zo gaat Achmea Zorg zijn klanten bejegenen. Duidelijke taal, maar weinig empathisch.

'U bent verzekerd voor de kosten van verpleging, onderzoek en behandeling van uw huisdier als uw huisdier ziek wordt. De kosten en de behandeling moeten nodig zijn. We vinden die medisch nodig als diergeneeskundigen het daar internationaal over eens zijn. We vergoeden alleen behandelingen die vaak toegepast worden.' Zo luidt nu de Hema-polis. Ja maar, denkt de lezer, wannéer is de behandeling van mijn hond nodig? Waaróver zijn de diergeneeskundigen het eens? Behandelingen die vaak toegepast zijn: welke zijn dat?

Deze teksten zijn herschreven in

eenvoudig Nederlands, ofwel taalniveau B1. Jip-en-janneketaal, zoals sommige mensen zeggen.

Hoe zat het alweer? De term B1 kwam in zwang nadat BureauTaal op Prinsjesdag 2005 kwam met het nieuws dat zes van de tien Nederlanders de Troonrede niet begrijpen. Hetzelfde bureau had voor dit probleem de oplossing in huis: alle overheidsteksten herschrijven op taalniveau B1. Dan zou 95 procent van de Nederlanders de overheid wel begrijpen.

De Taalunie toonde aan: het moest één op de tien zijn. Maar de boodschap, gericht op het gezonde volksgedrag, ging er in als koek. Een gestage stroom onderzoeken van BureauTaal naar bijsluiters, examenvragen, pensioenoverzichten haalde daarna de krant. Gemeenten, banken, verzekeraars, ziekenhuizen, aangestoken door het B1-virus, begonnen om schrijfttrainingen en herschrijvingen in B1 te vragen.

Wat is B1? B1 is een niveau van beheersing van een vreemde taal. De Raad van Europa heeft daarvoor een indeling in zes niveaus (A1, A2, B1, B2, C1, C2) gemaakt. De Raad van Europa typeert B1 als volgt. 'Ik kan teksten begrijpen die hoofdzakelijk bestaan uit hoogfrequente, alledaagse of aan mijn werk gerelateerde taal. Ik kan de beschrijving van gebeurtenissen, gevoelens en wensen in persoonlijke brieven begrijpen.'

Hoe krijg je teksten op dit niveau? Probleem is dat de Europese indeling een meetlat voor leesvaardigheid is, geen instructie voor schrijvers. Wie schrijfinstructies voor B1 wil, heeft alleen 'De 29 regels van eenvoudig Nederlands' uit *Schrijven in een eenvoudig Nederlands* (2006) van, jawel, Bu-

Jip, getekend door Fiep Westendorp.

reauTaal. Maar regels als 'formuleer het doel', 'vermijd jargon' of 'schrijf actieve zinnen' staan al in ieder taaladviesboek.

Door deze leemte zijn onder tekstschrijvers en trainers informele lijstjes gaan circuleren. Die zijn specifiek. Op taalniveau B1 schrijven ze korte teksten voor met zinnen van gemiddeld tien woorden. Die moeten veelgebruikt, concreet en alledaags zijn. Figuurlijke taal is verboden. De inhoud moet aansluiten bij de kennis van de lezer.

B1 is dankzij alle media-aandacht al jaren een hype. Waar gewonemensentaal voor overheidsteksten tientallen jaren het streven was, lijkt anno 2012 taalniveau B1 het doel. Op zichzelf is dat een knappe marketingprestatie.

Het vage B1 heeft echter ook veel verwarring gesticht. 'Ben ik wel B1 ge-

noeg?' 'B1 is stom.' 'Taalniveau B1 bestaat niet.' In vakbladen en op internetfora houdt B1 de gemoederen al jaren bezig.

Ook opdrachtgevers bij overheden en dienstverleners hebben van B1 ronduit geen benul. C, het vakblad van de vereniging voor communicatie Logeion, riep maart 2012 professionals op het mistige begrip B1 dan maar zelf uniform en objectief te laden.

B1 is een vaag en rekbaar begrip dat ieder op zijn eigen manier invult. Maar B1 is géén jip-en-janneketaal. De aanbieders van diverse B1-varianten weten het zeker.

Wat is er mis met die term? Toenmalig VVD-voorzitter Bas Eenhoorn adviseerde lijsttrekker Hans Dijkstal in de verkiezingsstrijd van 2002 om jip-en-janneketaal te gebruiken. De oud-burgemeester kende de term uit de cursus Begrijpelijk schrijven van zijn voorlichter. Vanuit 'zijn' gemeente Voorburg had die cursus landelijk school gemaakt.

Met jip-en-janneketaal bedoelde ik destijds dat de Voorburgse ambtenaren nu ook weer niet in kleutertaal moesten gaan schrijven. De overheid moest tegenover haar burgers gewonemensentaal gebruiken, net als de krant.

Dit wil niet zeggen dat jip-en-janneketaal niet deugt. Integendeel. Jip-en-janneketaal is rijke taal, mits hij wordt gebruikt voor de juiste doelgroep: kinderen, laaggeletterden en anderstaligen. Al zestig jaar ongeëvenaard.

Jip-en-jannekeverhalen zijn kort, evenals de zinnen en woorden. De woorden zijn veelgebruikt, concreet en alledaags en per se niet figuurlijk. De inhoud sluit aan bij de ken-

nis van de lezer. Tekstwetenschappers hebben het allemaal onderzocht.

Dus wat is het verschil met taalniveau B1? Er is geen verschil. Niet met B1 zoals we het kennen. Maar over jip-en-janneketaal spreken, noemt BureauTaal-directeur Visser denigrerend. Maar kijk: de jongste publicatie van BureauTaal is getiteld *De taal van mr. Jip van Harten en dr. Janneke Bavelinck* (2011). Hoe kan dat nu?

In dit boek, zo vermeldt de achterflap, wordt definitief afgerekend met de gedachte dat B1 'taal voor dummies' zou zijn. B1 is 'erg geschikt voor communicatie tussen professionals'. In 128 pagina's bekritiseren de vijf auteurs accountants, apothekers, examenmakers, fiscalisten, internisten, juristen, verzekeraars, kortom iedereen die op taalniveau C1 schrijft.

Hun vaktaal is de oorzaak van vele misverstanden met niet zelden desastreuze afloop. Ook academici moeten B1 schrijven, zelfs aan elkaar.

BureauTaal van taalniveau B1 adviseert taalniveau B1, da's duidelijk. Maar BureauTaal schiet door. BureauTaal wil taalniveau B1 verheffen tot de standaard voor begrijpelijk Nederlands. B1 echter is jip-en-janneketaal. Noem je het beestje bij de naam dan wordt meteen duidelijk dat BureauTaal ambitie waanzin is.

B1 is jip-en-janneketaal. Die is geschikt voor huis-, tuin- en keukenavonturen met een goede afloop. Maar niet voor slechtnieuwsbrieven of uitgekende polisvoorwaarden. Die in gewonemensentaal schrijven is moeilijk genoeg.